

הרה"ג ר' יצחק נח בורנשטיין זצ"ל

בענין אין בשר אין דם

במנחות דף י"ב, אבעיא להו לדברי האומר שריים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהו ואותם שריים אסורים באכילה אי מהני הקטרה למקבעינהו בפיגול ולאפקעינהו מידי מעילה, ואמר ר' הונא דאפילו לר"ע דאמר הזריקה מועלת ליוצא בעי לה, ע"כ, ובתוס' ד"ה ה"מ הקשו למ"ד דביצא כולו אין זריקה מועלת אפילו לר"ע מהא דתני' בפסחים ל"ד נטמא בשר או נפסל או יצא ד"א אומר יזרק ור"י אומר לא יזרק ומודה ר"י דאם זרק הורצה ובע"כ דמיירי ביצא כולו דהא בנשתייר כוית זורק הדם לכתחילה לכו"ע ומוכח דגם ביצא כולו זריקה מועלת, ותירצו בחידוץ השני דלהרצאה שאני דמרצה בדיעבד ביצא כולו אע"ג דאין זריקה מועלת לפיגול ומעילה מידי דהוי אחרון לר"ה, עכ"ל.

וצ"ע במאי דמדמי פסול חסרון דמנחה לפסול יוצא וטמא דהתם רק בדיעבד אמרינן דאם זרק הורצה משא"כ בפסול חסרון דמנחה דמקטיר הקומץ לכתחילה.

והנה שיטת הרמב"ם מוכחת דהדין דאם זרק הורצה ביוצא הוא מדינא דזריקה מועלת ליוצא דז"ל פ"א מפסוה"מ הל"ד כל הזבחים של יחיד וכו' נטמאו שניהם (הבשר והדם) לא יזרק ואם זרק הורצה שהציץ מרצה על הטומאה, ע"כ, ובהל' ל"א גבי פסול יוצא פסק ג"כ דלא יזרק ואם זרק הורצה, עיי"ש. והרי בפסול יוצא ליכא דינא דציץ מרצה ובע"כ דהא דאם זרק הורצה הוא מטעם דזריקה מועלת ליוצא וכן פירש בלח"מ שם ובהכרח דצריך לחלק בין פסול יוצא וטמא, לפסול חסרון דמנחה דלא שייך כאן דינא דאין בשר אין דם, ועיין בתוס' דף ט' ד"ה אותן מה שתרצו על קושי' זו ודבריהם סתומין וצ"ע.

והרמב"ם פ"א מפסוה"מ ה"כ וז"ל: קמץ את המנחה ואח"כ נטמאו שיריה כולן או נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו לא יקטיר הקומץ ואם הקטיר הורצה, נשאר מעט מן השירים בכשרותן יקטיר הקומץ ואותן השירים שנשארו אסורים באכילה, ע"כ, ומקורו מהמשנה דמנחות דף כ"ו, ועיי' בכ"מ שם דהא דסיים ואם הקטיר הורצה היא תוס' פ"ד דמנחות, ובל"מ פ"א הל"ד הקשה דדברי הרמב"ם סתרי אהדדי דברין אין בשר אין דם גבי זבחים פסק בה' כ"ט דאם נשתייר פחות מכזית דאם זרק לא הורצה ומחלק בין נפסלו לנאבדו וזהו כדברי ר"י בפסחים דף ע"ח, ובמנחות פסק דאין חילוק בין נאבדו השירים או נפסלו ובכל אופן אם הקטיר הורצה וזהו כר' יוסי דסובר כר"י שם רק לענין לכתחילה ולענין בדיעבד סבר כר"א

דהורצה וכל הסוגיא שם מוכחת דאין נפק"מ בין זבחים למנחות דהרי כל דינא דאין שיריים אין קומץ ילפינן לה מזבח מדין דאין בשר אין דם, ובע"כ דאין לחלק בינייהו, ע"ש, ואפשר לתרץ דבקומץ דמנחה דחשיב כמו דם ואמורים לזבח לשיטת הרמב"ם בפהמ"ש א"כ אפילו נאבדו השיריים כולם א"א למפסיל דהא הוי כמו אם נשתיירו אימורים ע"כ, אלא דאכתי צ"ע לפי"ז אמאי לכתחילה לא יזרק דהא תניא התם אמר ר"י אם החלב קיים זורק הדם לכתחילה וצ"ע.

והנראה לומר בענין זה, דבדינא דר' יהושע דיליף מקרא דועשית עולותיך הבשר והדם דאם אין בשר אין דם נכללו שתי הלכות, הא' דהא דצריך שיהי' הבשר קיים הוא מעיקר דין הכשר הקרבן, דדינא הוא דצריך שיהי' הקרבן קיים בשעת הזריקה וגילתה התורה דהבשר עם הדם נקרא עולותיך, דבשם קרבן נכלל הבשר עם הדם ביחד ונפסל אם נאבד הבשר (וגם האמורים אינם קיימים) נמצא דהקרבן אינו קיים בשעת זריקת הדם ואין הזריקה מרצית אם אין הקרבן קיים, והוכחה לסברא זו נראה מלשון הרמב"ם וז"ל פ"א ה' כ"ט מפסוה"מ בהמה שחסר מאבריה כ"ש אחר שחיטה קודם קבלת הדם נפסלה אפילו צרם באזנה שנאמר ולקח מדם הפר עד שיהי' שלם כולו בשעת קבלה ע"כ, ובהל' ל' אבל אם חסרה אחר קבלה קודם זריקה אפילו אבד הבשר קודם זריקת הדם או נשרף אם נשתייר כזית מן הבשר או כזית מן האימורים זורק את הדם ואם לאו אינו זורק, עכ"ל. ונראה דהרמב"ם חידש כאן דדין שיהי' שלם כולו ליכא אחר הקבלה, דבשעת קבלה נפסל אי איכא חסרון כ"ש בהקרבן אבל לא אחר הקבלה, אמנם צריך עכ"פ שיהי' הקרבן קיים גם בשעת הזריקה וסגי אם נשתייר כזית אבל אם לא נשתייר כלום דנמצא דאין הקרבן קיים זהו ילפינן מקרא אחרינא דגם לאחר הקבלה נפסל, דצריך שיהי' עולותיך קיים ועולותיך נקרא הבשר והדם, ומלבד דין זה נכלל בדינא דר"י ג"כ דין אחר דצריך שיהי' בשר קיים לחול עלי' דין היתר דזריקת דם, דהרי מלבד דין הרצאה שבזריקת הדם הרי יש בה ג"כ דין מתיר שמתרת הבשר לאכילה והאמורים להקטרה וחידשה התורה שצריך בשר קיים לחלות דין מתיר שבזריקת דם, ונראה דדין זה הוא רק לכתחילה כיון דדין מתיר שבזריקת הדם אינו מעיקר דין ההרצאה ואינו מעכב הכפרה וגם לא שינה בה הכתוב לעכב דעיכובא היא בקרבן שיהי' בשר הראוי לחול עליו היתר זריקה קיים א"כ מה"ת ליפסל בדיעבד, ויבואר לפ"ז דברי ר"י דמחלק דבנאבד הבשר גם בדיעבד לא הורצה וביוצא וטמא אם זרק הורצה והוא דדין זריקה מועלת ליוצא מחשיבו לבשר כאלו בשר קיים כיון דהזריקה מועלת לבשר ומקוים דין עולותיך הבשר והדם, אולם לענין הא דצריך בשר לחלות דין מתיר שבזריקת דם ע"ז לא מהני יוצא כיון דעכ"פ א"א למיחל בו היתר אכילה ולכן לכתחילה לא יזרק ואם זרק הורצה.

והנה בדף ט' מחלוקת ר"י ור"ל בשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה אי

מקטיר קומץ עלייהו ומסיק שם דגם לר"י השריים אסורים באכילה דכתיב הנותרת מן המנחה ולא הנותרת מן הנותרת, ע"כ, ובדף י"ב, דתניא קדש קדשים היא שאם נפרסה אחת מהן חלותיה כולן פסולות הא יצאה הנך דאיכא גוואי כשרות מאן שמעת ל"י דאמר זריקה מועלת ליוצא ר"ע וכו', עיי"ש. ומפשטות הסוגיא לפי פרש"י ותוס' שם מוכח דלר"ע דזריקה מועלת ליוצא אם יצאו מקצת השרים לחוץ מהני ההקטרה על מה שבפנים להתירן באכילה ולא חשיבי שיריים שחסרו, וכן מפורש שם בהדיא בש"מ. אמנם מדברי הרמב"ם לא משמע כן, דז"ל בהל' הנ"ל נטמאו או נשרפו או יצאו כולן לא יקטיר הקומץ נשאר מעט מן השרים בכשרותן יקטיר הקומץ ואותן השרים אסורין באכילה, עכ"ל, וע"כ דקאי אתחלת דבריו אנשרפו ואיצאו דבכל אופן אם נשתיירו מקצתן בכשרותן אע"ג דמקטיר קומץ עלייהו אסורים באכילה, וסוגי' הגמ' מוקי לה הרמב"ם דמיירי בלחמי תודה דז"ל פי"ב הי"ד שם תודה שנפרסה חלה מחלותי' כולן פסולות יצאה החלה או נטמאה שאר החלות כשרות ע"כ, ויליף לה מדין לחה"פ והכריחו להרמב"ם לשנות מפירוש הראשונים אע"ג דקרא דמייתי בלחה"פ הוא דכתיב משום דבלחה"פ גם ביצאה חלה אחת פסולות השאר מדינא דהנותרת מן הנותרת משא"כ בלחמי תודה דילפינן מחלה"פ רק לענין דינא דחסר דילפינן מקרא דקודש קדשים היא, אמנם אין שייך בהם חלות שם נותרת כיון דלא איקרו מנחה וגם בעצם דינם לא איקרו נותרת לכן ביציאה אחת כשרות השאר.

והנראה משיטתו דהרמב"ם מפרש דדינא דהנותרת מן הנותרת פסולה אין זה חלות שם חסרון על המנחה דבחסרו מקצתן בין קמיצה להקטרה חל בה דין חסר למפסלה באכילה אלא דבאמת השריים בעצם דינם ליכא בהו חלות שם כלל, ולא חל בהו דין פסול, אלא דגזה"כ הוא בהיתר השיריים דאינם ניתרים בהקטרת הקומץ אלא בהיתר כולן, דרק הנותרת מן הקומץ נותר ולא נותרת מן הנותרת והיתר כל השריים הוא תנאי ועיכוב בדין מתיר דההקטרה, ולפי"ז אין נפ"מ אי נאבדו השריים או יצאו כיון דלאו מלתא דחסר אתיעלה ואין מועיל מה דזריקה מועלת ליוצא כיון דעכ"פ א"א לחול היתר אכילה על היוצא ממילא דמה שבפנים אסורים מדינא דהנותרת מן הנותרת, ויסוד לדברים אלו הוא מדברי הגמ' שם דמתרץ אליבא דר"י הקרא דאת אזכרתה מן המנחה דמינה יליף ר"ל דאין מקטיר קומץ עליה דאין המנחה שלמה דפירושו מן המנחה שהיתה כבר, אבל לאחר קמיצה לא איכפת לן אי חסרה המנחה, עיי"ש. ונראה דכאן חידשה לנו הגמ' דשם מנחה ליתא כלל בהשירים רק שם שירים עליהם ולא שם קרבן ובמעשה הקמיצה חל שם קרבן שבמנחה על הקומץ לבדו ואין על שירים חלות דין של קרבן כלל, ולפי"ז אין שייך חלות פסול של חסר על שירים דדין שלם וחסר הוא דין בקרבנות, אבל בשירים דאין עליהם שם קרבן אין בהם חלות דין שלם כדי שיפסל בחסרון, וצ"ל לפי"ז דאע"ג דמסיק שם דהשירים אסורים באכילה מדינא דהנותרת מן הנותרת מ"מ לאו

מדין חלות שם של חסר דחל בהשירים אלא שהוא חידוש דין בהיתר השירים דניתרים רק בהיתר כולם ואין נפק"מ אם יצאו מקצתם או נאבדו ובע"כ דסוגי' הגמ' שם מיירי בלחמי תודה דיליף לה מלחה"פ לענין דין דקודש קדשים היא דזהו חידוש דין של פסול חסר שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות, שפיר איכא לחלק דביצא אחת כיון דזריקה מועלת בו לא חשיבה חסרון, אבל בלחה"פ דאיכא ב"י ג"כ לדינא דהנותרת מן הנותרת של כל המנחות אינו מועיל מה דזריקה מועלת ליוצא להתיר מה שבפנים לאכילה וכדלעיל.

ולפי"ז יבוארו היטב דברי הרמב"ם שפסק במנחה דאפילו נשרפו השירים בדיעבד הורצה דהרי כל דינא דאין בשר אין דם הוא דין בהכשר הקרבן דהבשר והדם נקראים עולותיך ואם אין הקרבן קיים בשעת הזריקה א"א למיחל ב"י דין הרצאה, אמנם בשירים דביארנו דרק שם שירים עליהם ואין עליהם חלות שם קרבן ורק דהקומץ לבדו הוא דנקרא מנחה א"כ אין נפ"מ אי קיימים השירים או נאבדו כיון דאין להם שייכות וצירוף כלל עם הקומץ לחלות שם קרבן מנחה.

ונראה דמזה הוא דהוכיח הרמב"ם שיטתו בכמה מקומות לפרש דהקומץ למנחה הוא כמו דם ואימורים לגבה כיון דחזינן דבשירים דמנחה ליכא דין קרבן כלל א"כ בע"כ צ"ל דבהקטרת הקומץ איתא ג"כ להקטרת אימורים דזבח דצריך לקיום של דין דועשית עולותיך הבשר והדם וחשיב כמו אם החלב קיים דקאמר ר"י דזורק את הדם, אמנם לדין השני דילפינן מהאי קרא דאם אין בשר לחלות היתר זריקה דדם לא יזרק לכתחילה דדם דבעי שיהי' הבשר קיים וראוי לחלות דין מתיר שבזריקת הדם לענין זה אין מועיל מה דהקטרת הקומץ חשיבא ג"כ כהקטרת אימורים דהרי מ"מ הקטרת אימורים דקומץ לית בהו חלות היתר דזריקת דם דקומץ ולא צריכי כלל שהקומץ יתירם שיחשבו להקטרת אימורים והיתר הזריקה חל רק על השירים לאכילה ומשו"ה אי נאבדו או יצאו השירים לא יקטיר לכתחילה כיון דאין בשר שיקויים בו דין מתיר של הקטרת הקומץ אבל אם הקטיר הורצה דלחלות שם קרבן הקומץ נחשב ג"כ כמו אימורים לזבח דדינא הוא דזורק הדם.

וניחא ג"כ מ"ט בחסרו השירים מקטיר הקומץ לכתחילה אע"ג דאסורים באכילה דכיון דלית בהו חלות שם ודין פסול ובעצם דינם הם שירים כשרים וראויים שיחול עליהם היתר הקטרה אלא דתלוי היתרם בהיתר כל השירים חשיבי דיש כאן בשר ג"כ לדין היתר זריקה דדם ולא דמי ליוצא וטמא דמצד עצמן אין ראויים להיתר זריקה ולכך מקטיר הקומץ גם לכתחילה.